

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2025. № 3.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.3.24>
УДК 336.221.4

А. В. Гречко,
д. е. н., професор, Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4913-9674>

О. С. Солосіч,
асистент кафедри економіки і підприємництва,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0057-463X>

А. В. Павленко,
здобувач кафедри економіки і підприємництва,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-7754-5123>

ВПЛИВ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

A. Hrechko,
Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Economics and
Entrepreneurship, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv
Polytechnic Institute»

O. Solosich,
Assistant of the Department of Economics and Entrepreneurship, National
Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

A. Pavlenko,
Bachelor's student of Economics and Entrepreneurship, National Technical
University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

THE IMPACT OF TAX BURDEN ON THE ECONOMIC SECURITY OF BUSINESS ENTITIES: THEORY AND PRACTICE

Дана стаття присвячена аналізу та систематизації теоретичних та практичних особливостей взаємозв'язку особливостей забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання та податкового навантаження, а також ідентифікації дієвих напрямків у частині стимулювання та підтримки процесів забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. У рамках статті авторами узагальнюється економічна сутність впливу податкового навантаження та особливостей побудови національної податкової системи на забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. Авторами досліджено макроекономічний контекст впливу податкового навантаження на економічну безпеку підприємств у розрізі основних кількісних індикаторів. Проаналізовано вплив податкових новацій та змін податкового законодавства на економічну безпеку підприємств. Запропоновано перспективні напрямки забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання разом з відповідними регуляторними заходами держави з метою обмеження негативного впливу податкового навантаження на безпековий розвиток підприємств.

The article is devoted to the analysis and systematization of the theoretical and practical aspects of the relationship between ensuring the economic security of business entities and the tax burden, as well as the identification of effective directions for stimulating and supporting economic security processes. Within the framework of the study, the authors summarize the economic essence of the impact of the tax burden and the peculiarities of the national tax system on the economic security of business entities.

The study examines the macroeconomic context of the influence of the tax burden on the economic security of enterprises in terms of key quantitative indicators, such as the dynamics of the real and nominal GDP ratio, the number of active enterprises, the number of individual entrepreneurs, unemployment rates, and quantitative parameters of capital movement (volume of foreign direct investment). The impact of tax innovations and changes in tax legislation on the

economic security of enterprises has been analyzed, with practical implications reflected in aggregated macroeconomic parameters of business operations within the national economy.

The study also determines the impact and direct economic consequences of the full-scale invasion on enterprise security, as well as the role of the tax burden in these processes. The dynamics of state budget revenue in terms of its tax component have been analyzed as a direct performance indicator of the tax burden's influence on the business sector.

The article proposes promising directions for ensuring the economic security of business entities, directly related to mitigating the impact of the tax burden on economic potential and financial stability. Additionally, the study identifies prospective regulatory measures aimed at reducing the negative effects of the tax burden on enterprise security development and, conversely, utilizing fiscal policy instruments to support the economic security of business entities under martial law conditions.

Promising directions for further research within the chosen field of analysis include the issue of developing comprehensive tax policy instruments and corresponding fiscal mechanisms to support the economic security of business entities.

Ключові слова: *податки, податкове навантаження, податкова система, безпека, економічна безпека, економічна безпека підприємства.*

Key words: *taxes, tax burden, tax system, security, economic security, economic security of the enterprise.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Одним з визначальних факторів впливу на функціональні параметри розвитку економічної системи на сьогоднішній день виступає дія правового режиму

воєнного стану. Прямими наслідками повномасштабного вторгнення у контексті їх впливу на національну економічну систему стала актуалізація проблематики забезпечення економічної безпеки на всіх ієрархічних рівнях організації економіки. Разом з тим, особливого впливу зазнав підприємницький сектор, що зіткнувся з комплексом проблем пов'язаних із скороченням платоспроможного попиту, зменшенням кількості кваліфікованого кадрового ресурсу, зростанням виробничих та збутових витрат, фізичною руйнацією промислових об'єктів тощо. Виходячи з цього пріоритетним напрямком конструювання та адаптації управлінських систем суб'єктів господарювання до поточних умов зовнішнього середовища залишається підтримка та забезпечення економічної безпеки. Разом з тим, важливу роль у підтримки стабільності внутрішніх параметрів функціонування підприємств грає державна регуляторна політика, зокрема у частині податкової політики, що неминуче формує собою певний рівень податкового навантаження на суб'єкти господарювання. В умовах високого рівня мінливості та невизначеності зовнішнього середовища податкова політики має потенціал, як до сприяння та підтримки фінансово-економічних можливостей підприємств, так і до поглиблення кризових процесів за рахунок зростання рівня податкових ставок та посилення адміністративного навантаження. Саме тому, наразі актуальними залишаються питання ідентифікації взаємовпливу податкового навантаження та економічної безпеки суб'єктів господарювання, а також відповідних шляхів до формування стійких передумов розвитку та стабільного функціонування підприємницького сектору національної економічної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз та дослідження проблематики побудови ефективних моделей національної податкової системи залишається перспективним напрямком наукових пошуків як серед вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Вагомий внесок у розвиток теоретичних положень щодо ідентифікації ключових елементів податкової системи, інструментарію забезпечення ефективності процесів фіскалізації

бізнесу в умовах ринкової економіки та налагодження відповідних управлінських механізмів взаємодії відображено у працях таких вчених як О. Башняк, З. Варналій, О. Василик, О. Дмитрик, Л. Коваль, М. Кучерявенко, В. Макогон, Д. Мулавка, О. Орлюк, Т. Цимбал, Н. Якимчук.

Окремо слід відзначити, актуальність та жваву академічну дискусію щодо проблематики забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. Особливої уваги, у контексті розвитку фундаментальних положень теорії економічної безпеки, ідентифікації понятійно-категоріального апарату та методичних підходів до оцінювання рівня економічної безпеки суб'єктів господарювання, заслуговують праці таких вчених як В. Андрієнко, Р. Дацків, Л. Донець, О. Ілляшенко, А. Козаченко, Т. Клебанова, М. Копитко, В. Мунтіян, І. Отенко, В. Пономарьов, В. Франчук, М. Чорна.

Разом з тим, варто зауважити, що попри високий рівень теоретико-методичного висвітлення питань розбудови державної податкової політики та формування механізмів забезпечення економічної безпеки підприємств, недостатньо дослідженими залишаються практичні аспекти взаємозв'язку та взаємовпливу податкового навантаження та забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання в сучасних умовах.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в аналізі та систематизації теоретичних та практичних аспектів взаємозв'язку податкового навантаження та забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, визначення перспективних напрямків сприяння процесам посилення економічної безпеки суб'єктів господарювання крізь призму зміни податкового законодавства.

Основні завдання дослідження:

- Здійснити узагальнюється підходів до визначення економічної сутність впливу податкового навантаження та особливостей побудови національної податкової системи на забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання;

- Дослідити вплив податкового навантаження на економічну безпеку підприємств;
- Проаналізувати вплив податкових новацій та змін податкового законодавства на економічну безпеку підприємств;
- Визначити вплив та прямі економічні наслідки повномасштабного вторгнення на економічну безпеку підприємств, роль податкового навантаження у відповідних процесах.
- Розробити напрямки забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, безпосередньо пов'язаних із обмеженням впливу податкового навантаження.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день одним з системоутворюючих аспектів розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання, що визначає їх внутрішній потенціал до ефективного функціонування та перспективи подальшого розвитку залишається проблематика підтримки належного рівня економічної безпеки. Згадана ситуація викликана перш за все актуалізацією загроз та викликів воєнного стану та наслідків повномасштабного вторгнення, що з точки зору функціонування макроекономічної системи зумовило виникнення значних структурних зрушень у частині галузевої спеціалізації підприємств, реконфігурації попередньо сформованих ланцюгів постачання, інфраструктурні обмеження, зокрема щодо доступу до енергетичних ресурсів. В свою чергу з позиції функціонування підприємницьких суб'єктів, прямими наслідками повномасштабного вторгнення стало зниження їх фінансової результативності, погіршення кількісних параметрів фінансового стану, скорочення або загалом припинення діяльності. Окреслений змістовий контекст безпекової проблематики функціонування суб'єктів господарювання, абстрагуючись від окремих факторів зовнішнього середовища мінливої природи, потребує врахування впливу чинників перманентної дії, що знаходять своє вираження у безпосередньому впливі на рівні прибутковості підприємства та їх безпечне функціонування в цілому.

Одним з таких факторів залишається чинна структура та особливості побудови національної податкової системи, що у розрізі суб'єктів господарювання має своє кількісне вираження у поточному рівні податкового навантаження. Слід зауважити, що податкове навантаження як економічна категорія не обмежується виключно встановленими рівнями податкових ставок і зборів, та їх диференціацією у межах конкретних видів діяльності та відповідних об'єктів оподаткування. Поняття податкового навантаження включає в себе також такі аспекти як особливості адміністрування податків, що представляє собою відповідний інституційний ландшафт податкової системи у частині складу контролюючих структур, суб'єктності їх впливу на платників податків (суб'єктів господарювання), специфіки організації процедур сплати та документального оформлення процесу сплати податків тощо. Більш того, рівень податкового навантаження може зазнавати змін під впливом впровадження заходів фіскального стимулювання бізнес-середовища, втіленого у розширенні податкового кредиту, надання податкових знижок та пільг у межах відповідних пріоритизованих напрямках розвитку національної економіки, цифровізації та спрощенні процедур адміністрування.

Слід відзначити, що вплив податкового навантаження на економічну безпеку суб'єктів господарювання визначається не лише відносними рівнями фінансових зобов'язань підприємств перед державою, які можуть позначатися на загальній фінансовій спроможності підприємств. Адже, податкове навантаження визначає також схильність суб'єктів господарювання до тінізації основної діяльності, що несе у собі відповідні ризики як у розрізі макроекономічних аспектів функціонування держави (зниження податкових надходжень, видаткового потенціалу бюджетів, деінституціоналізація системи державного регулювання), так і з точки зору підприємницьких структур (зростання ризиків щодо накладення санкційних засобів, делегітимізація діяльності тощо). Саме тому, проблематика впливу податкового навантаження на економічну безпеку підприємств відзначається

комплексним характером і потребує ґрунтовного дослідження відповідних взаємозв'язків та взаємозалежностей як у розрізі функціонування підприємницьких систем, так і макроекономічної системи в цілому.

Виходячи з цього, пропонуємо розглянути макроекономічний контекст впливу податкового навантаження на економічну безпеку суб'єктів господарювання у розрізі відповідних структурних змін та їх зв'язку із рівнем податкового навантаження на підприємницький сектор. Одним з ключових показників стану та ефективності функціонування національної економічної системи залишається показник ВВП. Слід зазначити, наявністю істотної диспропорції у показниках реального та номінального ВВП вітчизняної економіки, зокрема, у 2022 році різниця між згаданими показниками складала 1325424 млн грн (25,5 %), незважаючи на деяке покращення відповідного показника у 2023 році, розрив номінального та реального ВВП складає 15,6 % [1]. Означена ситуація відображає, перш за все, наявність вкрай негативних тенденцій у рівні купівельної спроможності населення, що незважаючи на часткове відновлення показника ВВП після повномасштабного вторгнення, відображає саме інфляційний ріст економіки, що негативно впливає на безпекові параметри функціонування суб'єктів господарювання, результуючи у скороченні платоспроможного попиту та інфляційному росту витратного навантаження підприємств.

Не менш загрозливою залишається ситуація на ринку праці, оскільки незважаючи на значне скорочення кількості безробітних з 295 тис. ос. у 2021 році до 94,2 тис. ос. у 2024 році [2], дана тенденція відображає істотні структурні зміни ринку праці під впливом мобілізаційних заходів держави, а також активного міграційного руху населення. Описана динаміка кількості безробітних формує специфічні безпекові виклики перед підприємницьким сектором, втілені у дефіциті кваліфікованих кадрів та необхідності підвищення рівня пропонованої заробітної плати як невід'ємного елементу конкуренції за працівників, що в свою чергу прискорює процеси інфляції витрат.

Окремо слід відзначити, наявність негативних тенденцій у сфері руху іноземного капіталу, що виявляється у різкому скороченні обсягів прямих іноземних інвестицій, викликаних повномасштабним вторгненням, що спричинило істотне погіршення інвестиційного клімату. Для прикладу у 2021 році кількісний показник прямих іноземних інвестицій становив 6878 млрд дол. США у 2022 році зазнав скорочення до 1152 млрд дол США [3]. У 2024 році динаміка прямих іноземних інвестицій демонструє часткове пожвавлення (3116 млрд дол США) за рахунок часткової адаптації закордонних інвесторів до актуальних ризиків зумовлених воєнним станом, проте, тим не менш, безпекова проблематика залишається ключовою у процесі прийняття рішень інвесторами про інвестування у національну економіку. Принагідно зазначимо, що аналогічно показнику прямих іноземних інвестицій протягом 2022-2024 рр. спостерігається скорочення участі іноземних контрагентів у вітчизняній банківській системі, зокрема, у січні 2022 році в Україні налічувалось 33 банки з іноземним капіталом, водночас, даний показник у 2024 році зазнав скорочення до 26 [4]. Згаданий факт свідчить не лише про наявність чіткої тенденції до відтоку іноземного капіталу, а й загалом про скорочення можливостей для вітчизняних підприємств у сфері кредитування та залучення фінансового ресурсу для підтримки стабільності операційної діяльності.

Варто зауважити, що на сьогоднішній день, відбуваються активні процеси імплементації реформи у сфері організації розрахункових операцій у митній сфері, що знаходить своє вираження в інтеграції вітчизняної ІТ-інфраструктури згідно існуючих стандартизованих норм Європейського Союзу, націленого на спрощення проведення митних процедур та впровадження концепції «Trust and Check traders», основною метою якої є забезпечення надійності трейдерів на основі критеріальної оцінки їх фінансової спроможності та контролю ланцюгів поставок [4].

Наступним важливим індикатором безпекового стану вітчизняних суб'єктів господарювання залишаються кількісні показники їх чисельності. У

даному контексті слід зазначити, що унаслідок дії правового режиму воєнного стану абсолютні показники чисельності активних підприємств скоротилися з 370834 од. у 2021 році до 261924 од. у 2022 році [1], що виступає прямим економічним наслідком повномасштабного вторгнення, починаючи з обмеження споживчого попиту, здорожчання цін на ресурси та логістику, закінчуючи фізичною руйнацією підприємств. У 2023 році спостерігалася динаміка до незначного відновлення кількості активних підприємств (307852 од.), проте проблематика поживлення ділової активності у межах вітчизняного бізнес-середовища залишається актуальною. Окремо варто розглянути, проблематику функціонування фізичних осіб підприємців (далі – ФОП). Протягом 2020-2024 рр. фіксується стійка тенденція до скорочення кількості ФОП, що пов'язана з дією широкого кола безпекових факторів, які сприяли припиненню діяльності відповідними суб'єктами господарювання. Для прикладу, 2024 рік став рекордним у частині кількісних показників закриття ФОП, що сягнуло 209 тис. Найбільш відчутно дані процеси знайшли своє відображення у функціонуванні таких галузей як роздрібна торгівля (69 тис.), сфера інформаційних технологій (38,7 тис.), інші послуги (26,4 тис.) [5].

Причинами подібної ситуації окрім безпосереднього впливу повномасштабного вторгнення виступають саме податкові фактори. Починаючи з реформи 2021 року, що зобов'язала ФОП до використання реєстру розрахункових операцій, закінчуючи останніми новаціями у сфері податкового законодавства, у межах яких встановлюється обов'язковий характер сплати єдиного соціального внеску (навіть для ФОП, які не отримують доходів або отримують несистемний дохід). З одного боку, означені реформи податкового законодавства мали на меті скорочення тіньового сектору за рахунок фіскалізації діяльності ФОП, боротьби з фіктивним підприємництвом та обмеженням можливостей до недобросовісного використання ФОП у рамках оптимізації фіскального навантаження з боку великих підприємств, а іншого, подібні зміни призвели

до додаткового посилення фіскального та фінансового навантаження на малий та середній бізнес в умовах існуючого комплексу викликів зумовлених воєнним станом.

Далі, пропонуємо розглянути безпосередні фіскальні наслідки, зумовлені поточними особливостями побудови вітчизняної податкової політики та рівнем податкового навантаження на суб'єкти господарювання.

У 2024 році доходи державного бюджету України становили 3122713,4 млн грн, при цьому, зазначимо, що податкові надходження формують основну частину державного бюджету, які склали 52,75 % (1647189,6 млн грн) усіх доходних надходжень держави, з них частка податків на збільшення ринкової вартості складає 19,13 % (597232,3 млн грн), податок на доходи фізичних осіб – 10,44% (326094,9 млн грн), податок на прибуток підприємств – 8,68 % (271137,4 млн грн) [6]. Представлені вище дані, дозволяють стверджувати, що домінуючу частку доходних надходжень держави формують податки утримані з суб'єктів господарювання, що в свою чергу, частково вказує на високий рівень податкового навантаження на підприємницький сектор. Протягом 2024 року обсяг доходних надходжень від внутрішніх податків на товари та послуги становили 30,26 % (944861,8 млн грн), серед них найбільша частка доходів формується від податку на додану вартість – 8,59 % (268327,9 млн грн) з вітчизняних товарів та 14,93 % (466127,5 млн грн) з імпортованих товарів; частка акцизного податку склала 3,37 % (105205,5 млн грн). Висока частка непрямих податків у доходних надходженнях бюджету опосередковано свідчить про низький рівень фіскальної спроможності вітчизняного підприємницького сектору та низькі рівні доходів населення. Окремо варто розглянути неподаткові надходження, частка яких у 2024 році досягла 31,2 % (374398,5 млн грн), основним джерелом яких стали власні надходження бюджетних установ – 24,93 % (778623,8 млн грн) та доходи від власності 4,03 % (125956,9 млн грн) [6].

Таким чином, на основі проведено аналізу кількісних параметрів взаємозв'язку та взаємовпливу податкового навантаження у контексті забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, можна сформулювати наступні перспективні напрямки безпекового розвитку підприємств з врахування ідентифікованих загроз та викликів: (1) забезпечення належної регламентації та виконання процедур податкового планування на підприємстві з метою підтримки платіжної дисципліни та уникнення штрафних санкцій; (2) організація ефективної юридичної підтримки підприємства у частині взаємодії з фіскальними органами та прийняття відповідних рішень щодо розрахунку та сплати податкових платежів; (3) проведення внутрішнього податкового аудиту на предмет виявлення процедурних та розрахункових порушень у процесі адміністрування податків та зборів, пошуку можливостей до легальної фіскальної оптимізації; (4) забезпечення комплексного управління ризиками, що включає в себе прогнозування перспективних змін у податковому законодавстві та формування системи заходів відповідного реагування; (5) реалізація внутрішніх стабілізаційних заходів з метою фокусування на безпекових та антикризових аспектах забезпечення безперервного функціонування підприємницької структури.

Варто зазначити, що подолання існуючої проблематики впливу податкового навантаження на економічну безпеку суб'єктів господарювання, перш за все, лежить у площині регуляторних заходів держави, які можна систематизувати у вигляді наступних заходів: (1) зменшення адміністративного навантаження у контексті процедурних аспектів сплати податків та зборів, з метою скорочення відповідних часових та фінансових витрат підприємств на операції бюрократичного характеру; (2) забезпечення плановості та передбачуваності змін податкового законодавства задля забезпечення готовності суб'єктів господарювання до відповідних змін та своєчасної їх адаптації; (3) провадження політики фіскальної децентралізації з метою надання можливості територіальним громадам до варіювання

локальних економічних умов фінансового середовища для відповідних суб'єктів господарювання; (4) активізація процесів цифровізації системи публічного управління, зокрема у частині спрощення процедур податкового звітування суб'єктами господарювання [7, с. 101]; (5) застосування іноземного досвіду реформування податкової системи у частині впровадження фінансних стимулів, зокрема щодо екологічних податків, що набуває особливої ваги в умовах повномасштабної війни [8, с. 72]; (6) пільгування суб'єктів господарювання, що провадять діяльність у межах пріоритетних напрямків розвитку національної економічної системи, а також галузей та територій, що зазнали найбільших збитків зумовлених повномасштабним вторгненням.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що проблематика поточного рівня податкового навантаження у частині його взаємозв'язку із питаннями забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання чинить прямий вплив, з одного боку, на внутрішнє середовище функціонування підприємств щодо забезпечення його фінансової стійкості, платоспроможності, перспектив фінансування процесів розвитку, а з іншого на безпекові параметри макроекономічної системи в цілому, що знаходить своє вираження у відповідних агрегованих параметрах функціонування суб'єктів господарювання у межах національної економічної системи.

Висновки. В результаті проведеного дослідження було здійснено ґрунтовний аналіз та систематизацію теоретичних та практичних особливостей забезпечення економічної безпеки підприємств в сучасних умовах у розрізі впливу податкового навантаження. Ідентифіковано ключові тенденції розвитку макроекономічного середовища, що формують собою економічний контекст функціонування суб'єктів господарювання в умовах наявного податкового навантаження. Проаналізовано кількісні індикатори впливу податкових реформ та зміни податкового законодавства на безпекові параметри функціонування суб'єктів господарювання. Визначено перспективні напрямки забезпечення економічної безпеки суб'єктів

господарювання та відповідні напрямки вдосконалення державної регуляторної політики у частині збалансування поточного рівня податкового навантаження та його впливу на економічну безпеку суб'єктів господарювання.

Перспективними напрямками подальших досліджень у межах обраного предметного поля аналізу залишається проблематика формування комплексних інструментів податкової політики держави та відповідних фіскальних механізмів підтримки економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Література

1. Економічна статистика. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/size_20.htm (дата звернення: 24.02.2025).
2. Кількість зареєстрованих безробітних. Мінфін Медіа. Україна. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/2022/> (дата звернення: 24.02.2025).
3. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. Мінфін Медіа. Україна. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 24.02.2025).
4. Реалізація реформи у наступні кілька десятиліть створить безпечний та конкурентний ринок у єдиній цифровій екосистемі. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/ukrayina-bude-gotova-povnotsinno-stati-chastinoiu-ievropeiskoyi-mitnoyi-infrastrukturi-do-momentu-realizatsiyi-mitnoyi-reformi-u-ies-sergii-zviagintsev-1638> (дата звернення: 24.02.2025).
5. У 2024 українці закрили рекордну за 5 років кількість ФОПів – майже 210 тисяч. YC.Market. URL: <https://blog.youcontrol.market/u-2024-ukrayintsi-zakrili-riekordnu-za-5-rokiv-kilkist-fopiv-maizhie-210-tisiach/> (дата звернення: 24.02.2025).

6. Доходи держбюджету України. Мінфін Медіа. Україна. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/> (дата звернення: 24.02.2025).

7. Тульчинська С. О., Солосіч О. С. Концептуальні засади забезпечення економічної безпеки підприємництва в умовах воєнного стану. Економіка та управління підприємством. Науковий погляд: економіка та управління, 2022. № 3 (79). С. 97-102. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2022-79-14>. (дата звернення: 24.02.2025).

8. Гречко А.В., Очеретяна О.В. Regulation of sustainable business development: experience of Ukraine and Spain. Економічний Вісник КПІ, 2024. Вип. 29. С. 69-74. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.29.2024.308813>. (дата звернення: 24.02.2025).

References

1. State Statistics Service of Ukraine (2025), “Economic statistics”, available at: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/size_20.htm (Accessed 24 Feb. 2025).

2. Minfin Media (2025), “Number of registered unemployed persons in Ukraine”, available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/2022/> (Accessed 24 Feb. 2025).

3. Minfin Media (2025), “Foreign direct investment (FDI) in Ukraine”, available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (Accessed 24 Feb. 2025).

4. State Customs Service of Ukraine (2025), “Implementation of the reform in the coming decades will create a safe and competitive market within a unified digital ecosystem”, available at: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/ukrayina-bude-gotova-povnotsinno-stati-chastinoiu-ievropeiskoyi-mitnoyi-infrastrukturi-do-momentu-realizatsiyi-mitnoyi-reformi-u-ies-sergii-zviagintsev-1638> (Accessed 24 Feb. 2025).

5. YC.Market (2025), “In 2024, Ukrainians closed a record number of sole proprietorships – almost 210 thousand”, available at: <https://blog.youcontrol.market/u-2024-ukrayintsi-zakrili-riekordnu-za-5-rokiv-kilkist-fopiv-maizhie-210-tisiach/> (Accessed 24 Feb. 2025).
6. Minfin Media (2025), “State budget revenues of Ukraine”, available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/> (Accessed 24 Feb. 2025).
7. Tulchynska, S.O. and Solosich, O.S. (2022), “Conceptual principles of ensuring the economic security of entrepreneurship under martial law conditions”, *Economics and enterprise management. Scientific View: Economics and Management*, vol. 3 (79), pp. 97-102. DOI: 10.32782/2521-666X/2022-79-14.
8. Hrechko, A.V. and Ocheretyana, O.V. (2024), “Regulation of sustainable business development: experience of Ukraine and Spain”, *Economic Bulletin of KPI*, vol. 29, pp. 69-74. DOI: 10.20535/2307-5651.29.2024.308813.

Стаття надійшла до редакції 25.02.2025 р.